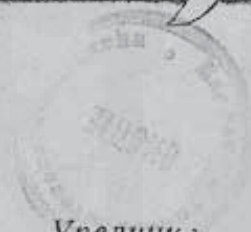

Поштарина плаќена

Ш.С

Бела Вража

Уредник:

Топлица М. Савиќ

Февруар — Март, 1931

БИТОЉ

У САДРЖАЈУ:

<i>Штеван Миладиновић: Омладина, естетика, укус и мода.</i>	1
<i>Миодраг Миловановић: Запис из водоплавног вилајета</i>	8
<i>Бела Сенеш: Коломаз</i>	12
<i>Добри Димитријевић: Невезан диалог</i>	15
<i>Среш. М. Максимовић: Брижан сам</i>	16
<i>Монах Флоријан: Души</i>	17
<i>Ј. Ђорђевић: Писмо</i>	17
<i>Оливер Дејановић: Облак</i>	18
<i>Оливер Дејановић: Пролеће</i>	19
<i>Добри Димитријевић: Опроштајне покладе</i>	19
<i>М. Ђујић: Речи са крста</i>	20
<i>Жил Леметр: Звоно</i>	21
<i>Иван Романовић: Буђење</i>	27
<i>Т. О.: Откидања пред зору II</i>	28
<i>Оскар Вајлд: Мисли о болу и Богу</i>	28
<i>Како се оженио песник Дис</i>	29
<i>Песници у животу: Женидба Војислава Ј. Илића</i>	33
<i>Југ у народној песми: Кадан бела Тодора</i>	36
<i>Дотекла вода студена</i>	37
<i>Ратка се турчи</i>	38
<i>У Кљуну: Т. М. Савић — Ђорђе Глумац Светле Тишине</i>	39
<i>Чеиркање: Т. М. Савић: Десанка Максимовић: Зелени вишез</i>	41
<i>Са седала: Т. М. Савић Пролеће и Борис, Видици, Сенке наше младости, Мисао, С. К. Гласник, Јужни Преглед, Критика и</i>	
<i>Наша Искра</i>	44
<i>Пабирчење Sav Topli,</i>	48

Бела Врана

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ, НАУКУ И КУЛТУРУ

Бр. 2—3 | Битољ, фебруар — март 1931. | Год. I.

Ко пише добре ствари, има два непријатеља: масу, јер је стилем присиљава на размишљање, дакле на рад, — и власт, јер у писцу види силу, а једна сила не трпи друге.

ФЛОБЕР

Омладина, естетика, укус и мода.

Нека наш живот буде једноставан у својој спољашности, а богат унутрашњом вриједношћу.

(Р. Тагоре.)

„De gustibus non est disputandum“.

Ван спора је чињеница да омладина треба да буде носилац свих здравих и напредних идеја, и да ове у њој налазе своје реализаторе. Она то у многome и јесте, али опет има и један уочљив проценат који нам говори обрнуто. С друге стране, опет, има омладине која се на једном или више поља људске делатности показује као прави победник и реализатор неке идеје, па чак прелази и у екстрем (многе врсте спортова!), док се на неком другом пољу уопште и не појављује, или, ако се појави, узме погрешан правац. Најзад, има и таквих случајева, да омладина заступа нешто против чега би требала да се најенергичније бори. То је оно што ме изазива да говорим!

Покушаћу да, у оквиру овога чланка, укажем на моду као једну од таквих појава.

Ради расправљања овога питања потребно је да мало ближе одредим значење речи „естетика“, „укус“ и „мода“.

Естетика је наука о лепом. Лепо има своје уже и шире значење. Другим речима, лепо може бити *апсолутно* (уже значење) и *релативно* (шире значење).

Права естетика је наука о том апсолутном — ужем — лепом, док релативно лепо излази из оквира естетике.

Апсолутно је лепа она творевина људскога духа којој не шкоди време: каква је била јуче, таква је сада, а таква ће бити и сутра, и то како према једном посматрачу, тако и према свима другима. Примера за апсолутно лепе објекте имамо у *сликарској, вајарској и архитектонској уметности*, па онда и у самој природи. Међутим, она творевина, која је једноме посматрачу лепа а другоме није, и која је данас лепа а сутра није, та је творевина релативно лепа. Релативно је лепо све оно чему степен лепоте одређују људи према својим укусима, а „*de gustibus non est disputandum*“, те релативних лепота има много више од апсолутних. Апсолутно је лепо све оно чију лепоту људи установе проценом својих естетичких осећања. Док сваки индивидум има свој укус, — и најпростији човек има свој укус, — дотле естетичка осећања нису развијена код свих, или бар не у оној мери која је потребна па да се осети нешто лепо. (Још један докуменат да је апсолутно лепо ређе од релативно лепог.) Оно што је апсолутно лепо може за неке бити и релативно лепо — за људе који немају јако развијена естетичка осећања — али оно, што је за људе са естетичким осећањима релативно лепо — односно што за њих није уопште лепо, — то самим тим никад не може бити апсолутно лепо. Пред релативно лепим објектима свачији укус се манифестује у свој својој субјективности у којој се губи она пажња релативно лепог ка апсолутно лепом, т. ј. она извесна доза укуса која тежи да пређе у естетичка осећања, те да тиме релативно лепом да карактер

апсолутне лепоте, док пред апсолутно лепим се манифестују само естетичка осећања и они делови људских укуса који су заједнички сваком човеку, па се онај субјективни елеменат лепога, у колико га има у апсолутно лепом и не опажа.

Види се, дакле, да укус и естетичка осећања нису једно исто, али да ипак имају нечега заједничког и да се у многим тачкама поклапају. Праву границу између осећања за лепим и укуса, или између апсолутно и релативно лепог, немогуће је повући, али да се она јасно осећа, то је изван сваке сумње.

Естетичка осећања и укус код људи стоје у управној сразмери. Од два човека треба да има развијенија естетичка осећања онај код кога је и укус релативно развијенији, и обрнуто.

Оволико нам је за расправљање постављеног питања, потребно о естетици и укусу.

Мода је реч француског порекла и значи ношња. Бити „модеран“, према овоме,—ако је ова реч постала од речи мода, а сви су разлози за то,—требало би да значи носити се по најновијој ношњи. То су првобитна, ужа, значења ових двају појмова. Међутим, током времена, садржина ових двеју речи се знатно проширила. Тако сада може да се каже да је у моди, или да је модерно, писати књижевне ствари по најноввијим правцима и захтевима теорије књижевности, или што друго. (Модерна психологија, педагогија и т. д.) Услед проширеног значења ових двају појмова требао би, при њиховој употреби, увек да дође и објекат на који се односе, па рећи: овај је човек модеран у ношњи, а овај у књижевности, и т. д.

Но, ми имамо још једну згодну реч за „модерност“ у свему осталом осим у ношњи. То је реч „савремен“, „савременост“.

Многи ову реч потпуно идентификују са речју мода и модерност, иако је то погрешно. Треба тежити раздвајању и разликовању садржине ових двеју речи Бити савремен, значи, по моме мишљењу, будним оком

—стражарски—пратити све догађаје и појаве око себе; значи не дозволити прегазити се временом ма у чему—дакле ићи са временом. Рећи за неког да је модеран, а мислити за све ово што садражава појам „савременост“, незгодно је. Може човек бити модеран (још нарочито ако се мисли на уже, првобитно, значење тог појма), а ипак далеко од савремености. Најзад, треба знати, да ипак има доста додирних тачака у обиму ових појмова.

На анализи ових појмова—*естетика, укус, мода и савременост*—задржавао сам се доста опширно из разлога да не будем погрешно схваћен, пошто данашњој публици—свака част изузетцима!—нарочито ласка да нешто баш намерно погрешно схвати само ако је то „тангира“, да би створила повољну ситуацију за одбрану и изазвала повику на оно чиме се баш с пуно права указује прстом. Дакле, само ради знања, ако се што, у даљем излагању, рекне неповољно о моди и модерности, да се то не говори против савремености или модерности уопште—у њеном ширем значењу,—нити, пак, против естетике, које у моди апсолутно нема, као што ћемо видети.

Кад је у питању мода—подразумевам увек њено уже значење—онда се мишљења старијих и омладине о томе дијаметрално размимоилазе. Да видимо одкуда је то тако и ко је у праву: омладина или старији?—

Претрешћемо питање са *есџетичко* — *психолошке* тачке гледишта у вези са *социјално-економском, етничко-националном* и *ипрактично-хигијенском* тачком гледишта.

1) Посматрана са гледишта праве естетике и психологије, мода губи свој *raison d'être*, као, уосталом, и са осталих гледишта, о чему ће се даље говорити.

После оног објашњавања о естетици и укусу, јасно је да мода не може имати баш никакве везе са правом естетиком. Сваки покушај одбране следбеника моде да су они у нечему модерни, а нарочито у ношњи, зато што је то у чему су модерни лепо, сваки такав по-

кушај одбране је илузоран и смешан. Лепота је трајна, мода је пролазна. Лепотом се човек усхићава а модом, као што ћемо видети, изиграва себе и вређа свој укус. Но, ако мода нема везе са естетиком, она зато *треба да има везе са укусима појединаца*. Само заснована на укусима појединаца, мода има разлога за опстанак, а без ове подлоге укуса, она је незвани гост. Циљ је овога чланка да укаже на ту потребу условљавања моде укусима појединаца. Пошто су људи у погледу укуса врло различити, што смо већ напоменули, то и у погледу моде—ношње—треба да се манифестује та различитост. Кад један младић воли црне штофове, а други „тегет“, а трећи разне друге отворене боје, зашто од истих не праве одела увек, или бар за известан период времена, већ их мењају при сваком поновном прављењу одела?!—Довољно је да се појави неко лице, рецимо на корзоу, са друкчијим оделом од осталих, и да неко продудуче и распири како је то „модерно“, па да сутра, као обезглављена, омладина потрчи по кројачким радњама и салонима! Нека одговоре, даље следбеници моде, после овога што је изнето, ими ли мода везе са њиховим укусима?—Ако они на ово питање одговоре негативно, самим тим су моду осудили на смрт, а ако ипак имају дрскости да одговоре позитивно, онда нека објасне појаву зашто, кад се неки види у оделу за које се тврди да је по најновијој моди, сви потрче да сашију баш исто таква одела и често од истих штофова?! Где су ту њихови различити укуси?! Па онда, нека објасне појаву, кад мода има везе са лепим и укусима, зашто оно што је сад модерно, сутра или прекосутра постане застарело, кад оно што је по укусу остаје за дуже време укусно?! Да ли се тако брзо измене њихови укуси и смисао за лепим?! Ако виде сада некога у таквом оделу, које су до јуче сматрали модерним и каква су и сами носили, сматраће га да је простак, застарео, човек без укуса или каква беда и сиротиња!—Дакле изигравање онога чему су се дивили, а с тим и самих себе и

својих укуса!

Не доказује ли све ово да је мода униформисала своје следбенике не водећи рачуна о захтевима њихових укуса и игноришући их, и да су јој се сви следбеници потчинили као хипнотисани! Где су овде њихови укуси, осећања и смисао за лепим?! Види ли се реакција њиховог индивидуално-естетичко-психолошког живота на безобзирност моде?! Зар то не вређа њихов унутарњи живот?

Нема, дакле, са ове тачке гледишта, ниједног аргумента који би ишао у прилог моди и њеним следбеницима.

2.) Са социјално-економског гледишта, а с обзиром на данашњу материјалну кризу, коју мода само може појачавати, ако јој делом, није и узрок, она се много осуђује. Не могу људи из разних слојева и разних професија, са неједнаким џеповима, трчати сви за модим. А мода не прави разлику између сиромашних и богатих. Она баш иде за тим да се сваком наметне и да их, све неком испразнивши џеп и задуживши га, а неком тек начевши, изједначи, — разуме се по спољашности. А све оно што је модерно обично је и прескупо, а по квалитету не одговара тој скупоћи. Осим тога, мода се у многим облицима јавља и као чист луксуз, а без овог се, без икаквих озбиљнијих осећања недостатака, може. Тиме мода, ако богаташима и не штоди много, сиромахе баца у све већу беду и кризу. С те стране, ми у моди гледамо једно велико социјално зло.

3.) И са етничко-националног гледишта мода је такође осуђена на капитулирање. Обзиром на то да мода продире и у села, хоћу тиме рећи у масу, у народ, и да баца у музеје народну нашњу, а пласира којекакве тричарије много скупље а много слабије и у многоне горе по квалитету од народних творевина, те одрођава сељаке од светих традиција и онога што га чини претставником те околине, тог села и своје нације, моду треба сузбијати.

4.) И са практично-хигијенског гледишта моди се могу с правом затворити врата и отказати свака послушност. Практика не сме занемаривати хигијенске захтеве, нити хигијена сме препоручивати оно што је непрактично, пошто се практика и хигијена у многоме поклапају. Дакле, често се хигијена огледа у практичности и практичност у хигијени, док мода нема никаквих обзира ни према хигијени ни према практичности. По неки пут оно што је хигијенски и практично може бити и модерно, али је много ређи случај да оно што је модерно буде хигијенски и практично.

После свега досада реченог о моди, мени је неразумљиво и необјашњиво толико угледање наше омладине—нарочито лепшега пола—у погледу моде, на Париз и друге центре моде! Неразумљиво ми је потчињавање својих властитих укуса, свог индивидуално-естетичког и индивидуално-психолошког живота укуса неких из „белога света“, или њиховој фантазији, без икаквог покушаја отпора! Најзад, жртвовање многих других потреба само да се изиђе у сусрет захтевима моде! И то да је од кога, већ од језгра народне снаге—од омладине! Смешно!

При завршетку расправљања овога питања да констатујемо факат, заједно са мишљењима старијих о овом питању, да је наша омладина у овом правцу забасала па повукла и нашега сељака—представника наше нације. А чему води раскош и луксуз, као главни облици моде, то је познато свакоме који ишта зна из историје о пропасти римске империје. Сасвим је оправдано и на свом месту што се, после једне овакве ране на телу наше нације, појављују и лекари за њено лечење. Зато и постоје разна друштва са задатком да пропагирају и штите народну ношњу и да је врате из музеја у народ. Интересантно је да су иницијатори тих друштава већином баш жене, док су на другој страни претставници тог пола опет најватреније присталице моде.

Ми у моди гледамо једно опште зло, а нарочито

социјално, економско и етничко-национално. Ми сажаљевамо младића који, на питање: зашто је направио такве хаљине, одговара да је таква мода, а похваљујемо оног који у одговору на то питање нагласи да је то диктовао његов укус, а не мода!

Да завршимо речима којима смо и почели: „Нека наш живот буде једноставан у својој едноставности, а богат унутрашњом вредношћу“.

Стеван Миладиновић.

Запис из водоплавног вилајета

Трипут сам већ из туђих русага гледао како објесен у предвечерја одлећу птице на југ. Никако нисам имао прилике да се наврнем малко до Мораве, да видим шта чини мој добар знанац Марко, који је на пушкомет испод Кривине имао скелу и који је од народа из околине био назван Мач.

Знао сам да је стари сиви курјак још жив. Његови и моји пријатељи, потамнели и закоравели сељаци из тога плодног водоплавног краја, на које сам по некад потребио, казивали су ми о њему, доносили су добре и зле гласове, како кад; он је таворио покрај големе реке; пио код Дуње, механике из Жалокања, тукао се, кажу, као и увек, с воденичарима.

... Пре сам с пролећа, када би Морава секнула из поља и села и опет се повратила у своје корито, одлазио чешће код њега. Као кончићем танким путем, који је вијугао кроз црне, још влажне оранице, ишао сам с чврстим уверењем да га нећу затећи на скели.

Тако је и бивало.

Он би у то доба, кад, уосталом, и нема богзна каквог посла, проводио читаве дане код Дуње, преко. Тада јеостављао код скеле по којег дечка из села. Дечко би се повоздан тако возакао с једне обале надругу, па, заморен, заустављао би се на средини реке; вадио дугу мотку из мутне пролећне воде; а затим се пружио на скелу и лежао са заклопљеним очима или гледао у девичански беле облаке изнад себе.

На махове се трзала скела. Гибао се поцрнели челични

конопац, као голема водена змија. А шапутала је вода покрај обале испод свинутих врба.

Неразговетно шапутање воде испод скеле и скелино лелујање успављивало је дечка.

Ја сам се заустављао код обале и звао. Морава је лено текла. Дечко се будио уплахирен, док је мој зов још лутао по Јухору. Скела би тупо ударила у црну и меку обалу. Спуштао сам се низ ниску обалу и ступао на скелу. Таласала се вода. Шкрипао конопац.

Зеленели се тек проклијали кукурузи. На крају тих кукуруза био је почекак села и Дуњина механа са накривљеним багремом испред ње. Ту сам затицао Мача, скеленију, људину и по и мога пријатеља. С пролећа и у лето па, понекад, чак и до половине јесени, он је седео испред механе у сенци широког старог багрема. Натмурен увек и у себе повучен, седео је тако, испијајући тамњанику, која је златила чашу, или белу, мирисаву шљивовицу.

Видећи ме да прилазим, пружао је своју тамну, жуљевиту шаку.

... И у лето сам се навраћао ту. Полазио сам рано из варошице. Када бих стигао, крупно, црвено сунце рађало би се из влажних, већ зазлателих жита.

Данима сам остајао ту, покрај Мача и његове, како ју је он називао, сестре Мораве. Доцније се река смањивала. Исушиле би се по увалама баре, заостале још од пролећњег плављења. Нагнуте врбе још више се нагињале. Испрани шљунци на обали постајали су блистави, сухи и ђаволски врели.

Давно се пожњела жита.

Појављивао се конач јула и велике пасје врућине.

Па ипак, ноћи су биле свеже, и јутра. Иза омарног сутона јављао се мрак са свежином која је долазила с реке.

Једне такве ноћи лежао сам испред потлеушине на просушеној трави; малко даље Мач. Около нас је капала свежа тама. Јухор је спавао, обавијен тананом, ноћном летњом измаглицом. Шапутала је Морава. Воденице, преко од нас, причињале се као велике, црне птице, спуштених крила; ћутале су.

Тада је Мач изненадно пресекао ћутање. Говорио је о старим добрим временима. Не би он, вели, дао ни лулу дувана

за данашње доба; не мари за њега као за прошлогодишњи снег. Причао је о својим тучама и пајанкама, о великим вашарима који су били у јесен по околини. Нарочито му је био прирастао за срце вашар у нашој варошици.

Сваке године објесен, о Томин-дану, бивао је тај вашар; сваки је био за причу, земљи би било тешко. Из три округа слегао се народ; са три стране врвио је свет и журио овамо. А већ је на неколико дана раније пристизала гушта и тма шарених волујских кола. Тада су мукали мрки волови, терани у крдима, блејале овце и звониле тешке меденице са овнова-предводника, шкрипала крцато натоварена кола. Понекад, када би потрајало погодно време, када задуго нису ишле кише, Мач и остале скелеције дуж Моравине обале не би у то време могли да дану душом, с ногу би спадали од превожења. Отварале се сиве големе бачве, а из њих је потоком текле мирисава ракија или пак ново, јако вино, дотерано чак из десетог округа. Вашар је трајао три дана; по неки су остајали и даље; када би све спљискали по крчмама, до кошуље, враћали се дома, голе и чисте душе, али вино и ракију слистили би до капљице.

Тога више нема...

Месечев срп дизао се изнад јова. Њихова се овршја белела као посребрена.

Дизао сам се рано, пре јутра, са топле пробуђене земље. Од Мача ни гласка није било. Скела на другој страни реке сведочила је да је већ отишао у село кроз скоро пожутеле кукурузе.

Певају воденичари; смеју се и довикују.

Брзо се свлачим и бацам се са обале у Мораву. Јако је оплићала. На дну фини, ситан песак. Роним испод воде, пливам. Како рукама размахујем тако ми прошушти вода поред ушију. Губим већ ваздух али нећу да излазим. А када малакшем и заупца ми нешто у ушима, ја скочим. Ту сам на два корака од скеле. Она се љуља у води, удара у обалу и одбија се. Са косе ми се цеди вода; а испод ногу осећам тле.

Отскочи сунце за педаљ. Један зрак ми је у коси. Лежим на скели. Уши су ми чврсто приљубљене уза саме греде од скеле, потамнеле и полуиструделе: ослушкујем шум воде. Сјури се јутарњи поветарац с планине.

— Ој-хој!...

Прошле године у пролеће нанесе ме пут кроз моју варошицу. Нисам могао а да не свратим мало до Мораве и Мача. Све је било по старом. Остао сам ту код њега неколико дана.

Једног јутра смо дубоко ћутали у високој трави. Около мене и њега био је осунчан дан. На брежуљку на окрајку честе цветао је глог. Док смо ћутали у трави нисам могао да видим глог, али сам га приметио пре.

За све то немерено време држао сам у зубима зелену стабљику од траве и нио чем нисам лупао главу. Да ми је тада Мач погледао у једно или у друго око, видео би једино меко а топло плаветнило, које је било повише нас и ништа друго.

— Пријатељу, рекао је ненадно он, издижући се на локат, ти ломииш главу по големим књигама; знаш зашто је ово овако а није онако. Ја не знам то и не треба ми да знам; ипак ти не знаш ово што ћу сада да ти испричам.

Ништа нисам казао, али и да сам казао једино би то он чуо а, мало после, отишло би низ ветар. Један се мрав попео на врх зелене стабљике, затим се вратио.

Мач је настављао:

— Ово се десило када сам ја био младић, висок и живав: двојицу сам обарао као ништа. Тада се некако загледам у Даницу, танку ама лепу девојку.

Једног дана сабајле видим је како силази низ брег. Носила је преко рамена на обрамици два црвена, празна крчага. По воду ишла Даница. А кишица сишла обноћ на земљу на влажно — влажан путељак; влажне пољане унаоколо.

Пријем јој, када се враћала. Хтео сам нешто да кажем. Звонила звона на јутрење у трећем селу преко Мораве; поврх пољана трептала је звоњава. Ја нисам умео ништа да прозборим. Она је прошла поред мене. Мој поглед скакутао је иза ње као дете. Испела се на врх брега и пресекла небо својим стасом.

... Сваког дана сам је виђао. У селу се већ казивало да да је она моја девојка. А ја се осушио као цепаница. Ко велим, Боже здравље, узећемо се ујесен.

Ишчили пролеће.

... Наједном нема је једног јутра; нема је другог јутра;

и трећег. Никако себи да објасним где се динула.

Потревим у зло доба на њу. Не да јој отац, вели. Чуо да се састаје са мном. А ко сам ја? Пустахија и копиле; па и јест, за оца нисам знао; биле неке чарке па прошли, причају, војници кроз село једног дана. Мука жива. Велим јој: „Да бежимо“. Аја, неће ни да чује за то, не да се опепелити — убиће отац душу“.

Заћути Мач.

Мирише на глог, на влагу из земље, на воду. Устанемо из траве и пођемо низ путић. Мач ми показује руком како у Жалокању блиста у сунцу црквени звоник.

— А шта би даље, чиле? питам га.

— Ништа. Нашао сам је једаред као шеву испод гранате јабуке. Преко јутарње пољане тих ми поздрав шапутала њена издигнута рука. У први трен причињало ми се за њену руку да јабукова грана трепти у белини. Дођем код ње. Смеје се. „Ајде, велим, није још доцкан“. Она одмахује главом. Блистају јој зуби. Пркоси ми као.

Тада изгубим главу и потргнем нож из чарапе. Али надно мене прошапће нешто: „Срамота, бре мушко. Зар ножем на голоруку жену?“ И не ударим је. Нож се заблиста у трави.

Кад сам пошао, глава ми је била спуштена на ниже. Да сам је ударио, крв би јој била црвена, малко црвенија но њени крчази оног јутра када сам је видео по првипут како силази по воду низ зелени јутарњи брег.

Миодраг Миловановић.

BELA SZENES:

Коломаз

1.

Високородном

господину фабриканту Gustavu Schwerreich!

Ваше благовоље!

У нади да сте са последњим лиферованим машинским уљем потпуно задовољни, слободан сам, да вам понудим за продају три вагона првокласнога коломаза, који ће вам моја

фирма, како се види из приложеног проспекта, и узимајући у обзир дугогодишње везе са вашом поштованом кућом, за најнижу цену препустити.

У исто време са овим офертом имао бих једно приватно питање за господина директора, које се тиче ваше драге кћери, која је из информација које сам добио, у годинама када се, у погледу веридбе, може са озбиљним понудама приближити. Моје питање је то, да ли мој син, који је тридесет и две године стар, имућни инжењер, и који би се радо из једне провинцијске творнице, као што је ваша, оженио, ако би вашим условима одговарао?

У очекивању Вашег поштованог одговора у погледу коломаза, као и у погледу мојега сина биљежим се

велештовањем:

Berthold Geldstark

велетрговина техн. потреба.

2.

Високородном

господину Bertholdu Geldstark!

Примио сам Ваше цј. писмо и саопштујем Вам поводом тога, да бих имао потребу за коломаз, али наравно само онда, када ће исти, што се тиче цене и квалитета, одговарати. С тога молим за опширан, поуздан и тачан опис.

Што се пак моје кћери тиче, држим Ваш предлог врло добрим. Моја кћи је двадесет и две године стара, зна перфектно француски, њемачки, такођер гласовир свирати и склизати. Њен мираз износи 100 милиуна круна готова новца и тристотине комада Hofher-Schrantz-акција. У случају жељидбе, узећу вашег сина у моју творницу.

Како о овој ствари тако и о коломазу молим Вашу хитну одлуку.

С особитим поштовањем:

Gustav Schwerreich,

фабрикант.

3.

*Високородном**господину Gustavu Schwerreich.**Врло поштовани господине!*

Морам Вас упозорити, да се најбрже одлучите у погледу оних трију вагона коломаза, пошто се у будуће неће оваква добра прилика пружити. Ја Вам закључујем на темељу најнижих цена и шаљем Вам у исто време једну кутију коломаза за пробу, даље имадем част, у име мога сина, запитати, да ли се под оних 300 комада акција Hofher-Schranz имаду разумети „аустријске“ или „мађарске“?

У очекивању вашег скорог одговора, остајем

B. Geldstark.

4.

Брзојав.

*Мираз: мађарске Hofher
Schwerreich.*

5.

Телефонски.

*Женидба у реду. Што је са коломазом?**Geldstark.*

6.

*Високородном**господину Gustavu Schwerreich.**Драги Густав!*

Ти дозвољаваш, зар не, да те овако назовем, будући да ћемо и тако у најскорије време постати рођаци. Пошто је материјална ствар у реду, остаје још само да се млади људи упознају и да се науче волети.

Шта се пак коломаза тиче, мораш ми опростити, али наруџба од три вагона није ствар, која се може из даљине или писменим путем обавити. Припослану мустру дао сам на стручну анализу али држим ипак за потребно, да дођем у Будим Пешту и да си тамо погледам читаву количину. Ако коломаз онда свим захтевима одговара, можемо купњу утврдити, али је мој принцип да се у овоме не пренаглим.

Ја те грлим са рођачком љубави

Berdthol.

7.

Gustav Geldstark inј. Будим-Пешта,
Margarete Schwerreich, Weizendorf
Место сваке друге пријаве
препоручују се као заручници.

С немачког:
Емил Киш

Невезан диалог

— *Зар се Ви збиља не осећате увређени
Што месец није лампион а звезде конфете?!
О, жалим што Вас не разуме Бог,
Баш и Он је некад право дете —*

Ој, Стојанија!

— *Како да те брчиће не цени добро свет —
О, то је љупка једна шумица!
Па Ви сте прави холивудски цвет
За којим чезне свака глумица —*

О, Максиме!

*И мора да је много глупо то
За вече немаше капуш црн ил' плави!
О, рециште ми, храбри хидалго,
Какву то тајну чуваште у глави?!*

Ој, Петрија!

*А, шта кажете:
Тихо се треба смејати,
Јер то захтева „Бон-шон“,
И лепој дами ирначки треба певати,
Јер српски није за салон —*

Куку, Вујадине!

Често се треба и мајке своје стидети?

О, среће, бравура низ . . .
 „Да. Порекло не сме нико, нико видети
 Јер вечерасмо „ми“ маркиз!“ —

Јаој, кукурузи!

Мондене, да тако негде пођемо сами
 — У поље, шуму или луг —
 Поклонио бих Вам се као лепој дами
 И . . . и . . . романшично бих Вас упрегао у плуг —
 Ој, весела ти нана!

Добри Димитријевић

Брижан сам . . .

Да л' су ти очи увек топле као у сунону?
 Да л' су ти очи тако благе и у ноћима?

Вече је оставило стопе твоје откинуте
 Крај језера,
 У шами.

У моме сећању
 Оне ми остадоше.
 (И сен, по твојим шрепавкама.)

Смешим се невесео,
 Удаљен од тебе,
 И од језера.

Зашто да ти око тела руке савијем
 Кад ти не бејаш драг?

Руке си ми топло на груди своје
 Принела.

Принела.

*Ни речи да си ми рекла,
Од тада силан ме немир прекрио.*

*Како је немогуће да те заборавим!
Већ страх ме—
Што си ми однела душе део.*

*Брижан сам . . .
Удаљен од тебе
И од језера.*

Свет. М. Максимовић

D u š i

*O, dušo moja sanjalice stara,
ti si uvek ista. Uvek se kroz snove
bol neki potkrada i u tebi stvara
bolesne i mračne, krvave stihove.*

*Ti si uvek ista kroz sav tok vremena,
za svakog si strana, pa čak i za mene.
Ti živiš u carstvu večnih uspomena,
vizija dalekih i voljene žene.*

*Kroz tebe odzvanja velika i čista
priroda. I ti si njena verna slika.
I pre svih vremena ti si bila ista:
Istrgnuti listić iz jednog dnevnika.*

Monah Florijan

P i s m o

*Pomislim da bi mi bilo lakše kada bih imao tvoj lik pred očima!
Ali ne znam zašto me muče buđenja
i zaboli svaka pomisao na Tebe . . .*

*Danas je godina dana otkako bolujem za tobom, dan i noć.
Duboke crne noći ispijaju me kao pijavice
i u nemoći sam da pregorim bol u sebi
bez tvog snoviđenja.*

*Donose mi po jednu ugnjilu dunju
i pismo od Tebe,
kao lek, ne bih li preboleo.*

*Ne znam zašto mi je to trebalo,
kad u mom selu iz grada kupuju ljubav svakog ponedjeljka
i donose je u duvanskoj tabakeri!*

J. Đorđević

DVE PESME

O b l a k

*U predvečerje, iznenada,
ni od kog sa zemlje gledan,
pojavio se iznad grada
obлак jedan.*

*Vjetar visine ga je njho
i on stao da se žari,
al' oči svih ljudi bjehu
uprte u zemne stvari:*

*Svak' je iš'o svojim putom —
za vlašću, zlatom ili za hlebom —
a on — krvareći ljepotu
svojim nebom.*

*I plovio je sve to više
k'o da se hoće dić' do Boga:
vjetar visine ga je njho,
vjetar visine raznio ga.*

Oliver Dejanović

Proleće

*Pupaju djevojke, cvetaju trešnje,
život obilne darove sprema.
Već sam izgubio oči od gledanja
a tebe nikako nema.*

*Sunce latice prstom otvara,
u vrbinoj grani godina raste,
ovca jagnje ojagnjila na livadi,
proleće u kljunu nose prve laste.*

*Oblaci bubre na nebu k'o čežnje,
zatrudniče njiva u polju svome,
srce mi gori puno sebel'
„Pokloni, pokloni me kome!“*

Oliver Dejanović

Опроштајне покладе

*Вечерас се непријатељи љубе и праштају међусобно,
— Од сутра настаје пост —
Па опет све је тужно у селу: Пси завијају злокобно.
Љубим се са собом и сâм сам себи гост.*

*И чини ми се као да ветар зашто урла
И да дрен зашто још не „цути“
Што нема баш сваки вечерас кокошку,
Мада сви признају Христа и нису љути.*

*А да бих био веран у изразу и посту,
Кажем обично и јасно: Истина је само Бог!
Ко не признаје ово за њега и није пост
И много природнији био би — да има рог*

*Ветре, видиш како је над селом тајна?
Не завијај, Буди нежан. И опрости што милујеш и будале!*

*Шапат ти разуме само сељачка прича сјајна,
Сви други у животу са животом се шале.*

*Љубим те, сељачка душо пуна невесеља!
Праштај ми и праштам ти по сто пуша!
Ветре, брате, догнај облак до звезда и неба, шог Јеванђеља,
Да сви плачемо, на путу с Христом, да се не залута.*

Д. Димитријевић

Речи са крста

*На брегу,
распет на крсту љубави
висим
и гледам:*

*Доле
разастрт град
почива испод плавичастог вела
као јашо голубова
у јесен, на њивама.*

*Гледам преко купола:
видим један кров
и знам:
шу је Она.*

*Између четири зида,
у мирисним салонима,
живи а не зна
да неко распет висе
на крсту љубави
рад Ње —*

*И чека да дође
и да му да —*

*уместо срца и усана —
барем отрова и жучи
— да се не мучи . . .*

*О, мој бол
и љубав моју
ко разуме?*

/Из „Емилијаде“/.

М. Ђујић - Подинарски

JULES LEMAITRE:

З В О Н О

Мала парохија Lande-Fleurie имала је једно старо звоно и једног старог пароха.

Звоно било тако напрснуто да је његов звук личио на кашаљ старе жене, није био пријатан за слушање, често је пута сневеселио земљораднике и пастире расуте по пољима.

Парох, свештеник Coquentin, држао се врло добро упркос својих шездесет и пет година. Имао је лице једнога детета, истина наборано, али црвено, окружено белом косом сличном повесму које су испредале добре жене из Lande-Fleurie-a. И био је вољен од својега стада ради своје човечности и великог милосрђа.

***

Како се приближавао време кад је парох Coquentin требао да напуни педесет година од својег посвећења, његови парохијани одлучише да му понуде какав леп дар, те да тако прославе овај јубилеј.

Три црквењака прикупише тајно прилоге по кућама, и, кад скупише стотину талира, однесоше их пароху, молећи га да отиде у град и да тамо изабере, он сам једно, ново звоно.

— Децо моја, рече парох Coquentin, драга моја децо.... свакако је то добри Бог који... тако рећи... на неки начин....

Није могао даље, толико је био узбуђен. Шапутао је само: — Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace.

**

Одмах сутрадан, пође парох Corentin да купи звоно. Морао је ићи пешке, две миље, до града Rosy-les-Roses, где је пролазила дилижанса и водила нас у лепо град Pont-l'Archêveque, главно место ове покрајине.

Било је лепо време. Живот дрвећа, птица и биљака шумео је, под сунцем, с обеју страна пута.

И тако стари парох корачаше, мислећи стално на будуће лепе звуке звона, весело хвалећи Бога.

Кад се већ био приближио Rosy-les-Roses-ију, он опази на ивици пута, испрегнута кола некаквог комедијаша. А недалеко од њих и изврнутог коња с истегнутим и окрутелим ногама, са костима које параху истрцалу кожу на сапима, с крвљу у ноздрвама, с главом необичне величине и с белим очима.

Неки стари човек и нека стара жена, плакали су на ивици самог пута, били су обучени у неке чудновате хаљине, и у трикоима од ружичастог памука, ишараним закрпама.

Девојчица од својих петнајест година појави се из јаме и потрча ка пароху говорећи:

—Милостињу, господине свештениче! милостињу, молим вас! Глас бејаше час храпав час умилан те извијаше своју молбу као циганску песму. Дете, чија кожа имађаше боју свеже уштављене коже, бејаше обучено у малу прљаву кошуљицу и у црвену сукњицу; али је она имала широке, веома црне и кадифасте зенице; и усне сличне белоцрвеним зрелим трешњама; њене жуте руке бејашу тетовиране плавим цвећем а један јој обруч од бакра заустављаше црну бујну косу, расуту као лепеза с обеју страна њеног мршаваг лица, као што се то види на египатским фигурама.

Парох, пошто је успорио свој ход, бејаше извукао из свога новчаника новчић од два суа. Али пошто се сусрео са очима детета, заустави се те га отпоче да испитује.

—Брат ми је, поче она да обајшњава, у затвору, зато што га оптужили да је украо кокошку. Био нам је хранилац, а ми нисмо јели ништа, већ два дана.

Парох поврати оба суа натраг те извуче сребрењак.

—Ја, настави она, знам да изводим разне вештине, а мајка гата. Али нам се не допушта више да то изводимо како у

градовима тако и по селима, сувише смо сиромашни. А сад нам је црко још и коњ. Шта ће бити са нама?

—Али, запита парох, зар ви не можете наћи какав посао?

—Плаше нас се људи, бацају се на нас камењем. Затим, ни смо се научили да радимо, ми знамо само да путујемо. Кад би смо имали коња а и мало новца да се обучемо, могли би смо живети од нашега заната... Али не остаје нам сада ништа друго, до да умремо.

Парох поврати сребрњак у свој новчаник.

—Да ли волиш Бога? запита је.

—Волела би га кад би нам дошао у помоћ, рече дете.

Парох осећаше за појасом ону тешку кесицу [где бејашу стотина талира његових парохижана. Просјакиња не спушташе своје очи са свештеника, циганске очи које на махове покриваху дугачке црне трепавице. Он настави да пита:

—Да ли си добра?

—Добра? рече циганчица са чуђењем, јер га није разумела.

—Кажи: „Драги Бого, ја вас волим“.

Дете беше ућутало а сузе му пуњаху очи. Парох откопчаваше своју мантију и извуче из појаса велику кесу са талирима.

Циганка притрча, узе и рече:

—Господине попо, волим вас.

Па побеже к родитељима, који се не мицаху и стално плакаху над мртвим коњем.

*
*
*

Парох настави свој пут ка Rosy-les-Roses-ују, мислећи стално на велику беду и сиромаштво, али у исто захваљујући се Богу што је нешто дао за те бедне штићенике, молећи се њему да осветли ту малу циганку која свакако и не имајаше вере, и која, можда, не бејаше ни примила крштење.

Али, одједанпут, он увиде да је непотребно ићи у Pont-l'Archevêque, он није имао више новац за звоно.

И он се окрену натраг.

Али сад није могао никако разумети, како је могао дати једној непознатој просјакињи, комедијашици, толику суму новаца—а која њему и не припадаше.

Пожурио се у нади да ће видети поново циганчицу.

Свега беше нестало, само је и даље лежао на ивици пута цркнути коњ а недалеко од њега испрегнута комедијашка кола.

Мислио је сад на то шта ће да уради. Он је без сваке сумње тешко погрешно: злоупотребио је поверење свога стада, проневерио новац, учинио неку врсту крађе.

Већ је упола видео последице своје грешке. Како да је сакрије? Како да је поправи? Где да нађе других стотину талира? Шта ће одговорити ако га буду питали? Какво објашњење да да, о том свом поступку.

Небо се покриваше облацима. Капљице се претвараху у капље. Свештеник беше још више растужен.

Могоа је ући у парохијску кућу, а да га нико не види.

—Већ сте ту, господине попо? запита га његова служавка, стара Сколастика. Ви дакле нисте ишли у Pont-l'Archevêque?

Парох слага:

—Није било дилижансе из Rosy-les-Roses-ија...

Отићи ћу други пут... Али слушај, немој ником рећи да сам се већ вратио.

Сутрадан и не одржа мису. Остао је у соби и није се ни усуђивао да прошета воћњаком.

Али следећег дана, потражише га да миром помаже неког болесника, у засеоку Clos-Moursu.

—Господин се порох још није вратио, рече служавка.

—Сколастика се вара; ево ме, рече парох Corentin.

* * *

Враћајући се из Clos-Moussu-ија, сретне он једног од својих најпобожнијих парохијана.

—Дакле, да ли сте лепо путовали, господине попо?

Парох слага и други пут:

—Одлично, пријатељу, одлично.

—А звоно?

Парох поново слага. Најзад није више потребно ни да се броји.

—Прекрасно, пријатељу, прекрасно! Наручено је да се направи од најфинијег сребра. И још какак леп звук!

—Треба само да се једанпут повуче, па да звоњењу нема краја.

—А кад ћемо га видети?

Ускоро, драго дете, ускоро. Потребно је да му се утисне његово крштено име, као и име његовог кума и куме а поред свега тога још неколико стихова светог задржаја... А то све захтева време.

*
*
*

—Сколастика! позва парох служавку улазећи у кућу и рече јој:—Кад би се продала наслоњача, сат и орман, шта мислиш да ли би се могла извући из тога стотина талира?

—Не би се могла извући ни три пистола. Јер упркос вашој вредности, сва ваша покретнина не вреди ни четири суа.

—Сколостика! поново узе парох, нећу више јести меса. Месо ми шкоди.

—Господине попо, одговори стара служавка, све ми ово изгледа сумњиво, ви имате нешто....

А то ми је упало у очи баш од онога дана кад сте отпутовали за Pont-l'Archevêque, Што вам се десило?

Она га је толико уморила тим сталним питањима да јој је морао најзад све испричати.

—Ех! рече она, не чуди ме то ништа. То вас је ваше добро срце завело. Не губите стрпљења, попо. Ја ћу гледати некако да заташкам ствар, док ви не скупите стотину других талира.

*
*
*

Сколастика измисли стотину прича, као: „Да се покварило сасвим ново звоно кад су га одашиљали, требало га је претопити. А кад је то било учињено парох дође на сретну мисао, да га наине пошаље у Рим и да тамо буде благословљено од нашег светог оца папе, а за то је потребно дуго времена... јер је дугачак пут...

Парох јој пушташе на вољу, али бејаше све више и више несрећан. Јер осим тога шта је себе прекоравао за те чисте лажи, осећао се одговоран за оне које је износила Сколастика, и ради те проневере новца његових парохијана, скуп се страховита гомила грехова. Он се полако повијао под теретом, и мало по мало замењиваше земљано бледило по омршавелим образима, црвену боју његове невинне и снажне старости.

*
* * *

Дан одређен за јубилеј парохов, као и за крштење звона бешаше одавно прошао. Становници су се Land-Fleurie-ија чудили таквом закашњењу. Гласине су се шириле: Farigoul, поткивач, причаше да су видели пароха Coirentin-а у друштву неке пропале жене у околици Rosy-les-Roses-ија, и обично је додао на крају:

—Кажем вам: он је појео новац за звоно са којекаквим бештијама.

И створи се једна странка против достојног капелана.

Кад је пролазио улицом, капе се и не скидаху, при том свом проласку чуо би увек непријатељска добацивања. Сироти парох, био је оптерећен грижом савести. Почео је појимати сву тежину греха. Он је то показивао најболнијим кајањем: добро је учинио, јер није зато могао пасти у најдубље очајање. Осећао је добро да то безочна милостиња, милостиња туђим новцем, да је он ради ње чинио као упркос себи, да ради ње није могао ни слободно мислити. Али је исто говорио да та непатна милостиња може бити, за затупелу душу циганчице, најбоље откривење Бога и почетак унутарњег надахнућа. Стално је гледао пред собом, тако црне, тако миле, пуне суза, очи мале циганчице.

Муке постајаху неподношљиве. Његова је грешка расла. Једнога дана пошто је остао у молитви, он одлучи да се ослободи свога греха т.ј. да се исповеди пред свим парохијанима.

*
* * *

Следеће недеље, он се попе на предикаоницу по Јеванђељу, пребледео и укочен од силнога напора, он отпоче:

—Драга моја браћо, драги моји пријатељи, драга моја децо, ја имам једну исповест....

У томе тренутку, зазвони јасно, чисто слично звуку сребра, звоно те напуни стару цркву. Све се главе окренуше, зачуђено се креташе од клупе до клупе верних нов глас:

—Ново звоно! ново звоно!

*
* * *

Да ли је то чудо? Није ли то Бог наредио анђелима да донесу звоно, да најзад спасу част милосрдног слуге? Или је то Сколастика била она која је поверила случај старога пароха двома Американкама — ви знате? — Suzie и Bettina Percival, које су живеле у тако лепом шатору три миље од Lande-Fleurie-a, нису ли се те одличне даме потрудиле да изненаде пароха Coirentin-a.

Биће да је тако.

Било шта било, становници Lande-Fleurie-a никад не сазнадоше оно што је хтео парох Coirentin да исповеди.

с француског:
Миливоје Петровић

Буђење

Будим се из сна који је сав Она.

Осећам, и драго ми је, да та можда туберкулозна девојка све више улази у мој живот. И волим је што је искрена: Она осећа, чини ми се, да је болесна па хоће да ме разувери у срећу с њом. Али то ме још чвршће за њу веже, иако јој синоћ, док сам је љубио, из носа, а да и не примети, једва уочљивим млазићем, текла крв.

Главе на мом рамену, чврсто ме за руке држећи, шапуће ми да је сви мрзе, с разлогом вели, јер је баш таква како о њој мисле. Али то није истина. Немогуће је да та нежна девојка, с тако дубоким и мирним очима, немогуће је да она може бити зла! Уосталом ја ћу је волети ако је и таква, и баш због тога, јер живот у томе и јесте вратити људима веру у њих саме и поправити их кроз ту веру... Каже да је волела. Нежно и питомо. Али вољени човек заволео другу и она је побегла кад је дошло до остварења те љубави...

Драма, зар не? — Нека би била и још већа ја ћу је волети, јер незадовољене жеље продубљују и поправљају човека. Свако разочарење, само не исувише брутално, истина, рани срце, али та рана само је чување трна без кога је срцу, после тренутног бола, боље...

Иван Романовић

Откидања пред зору

II

Зар сам ја крива што ме је пролеће било завело?
Моја мала, безазлена главица није знала да зелени њилим
пролећа јесен пожути а зима похаба . . .

Млада и без сазнања да на земљи све прохуји као пролећне
воде, ја сам Пролећу духа и душе, које је вечито, претпоста-
вила пролеће земаљско, ђудљиво, збијено у три месеца, про-
леће што кишама и влагом уме бити убиственије но јесен, па
сад сам тужна . . .

. . . И залуд вечери сваке дуге читам молитве да лик твој из
душе прогнам, он је увек са мном и у мени!

Дан и ноћ већ, стешњена, без сна, уплакана, путујем брату
на погреб. И да сам бар стигла, али били га упопали . . .
Сузе, сузе и сузе. Моје и мојих. Моје и моје снахе, његове
жене. Сузе моје и његове „девојке“ од шест година. Недељу
дана тако. Из дана у дан, с ноћи на ноћ . . . Па опет пут
дуг ноћ и дан, возом. Па сто и више километара у аутомоби-
лу . . .

И најзад село. Мало, шћућурено. У селу школа. Стара и не-
угледна, али драга, јер топла и пуна успомена на ноћи кад
за тебе из срца чупах кржаве мисли . . . А у јутро дошла де-
ца. Чушава али драга, јер не умеју сакрити сузу због црнине
на мени . . .

Ох, те очице, ситне и светле! Зашто ме тако гледају? И за
што, кад их погледам, морам да изиђем у ходник да се ис-
плачем? . . .

Т. О.

ОСКАР ВАЈЛД:

Мисли о болу и Богу

Бол је рана која крвави на додир сваке руке, сем руке
љубави, па чак и тада, само не од бола.

Срећа, уживање и успех могу бити рапави по љусци и груби у језгру, а бол је од свега што је створено најнежнији.

Понекад ми се учини да је бол једина истина. Све друго могу бити илузије ока или желудца, створене да засене око и да засите желудац, али из болова су саграђени светови, и деца и звезде се у мукама рађају.

Задовољство је за лепо тело, бол за лепу душу.

Богатство и уживање чинили су у ствари веће трагедије него сиромаштво и бол.

Тамнички живот, са својим бескрајним лишавањем и скучавањем, отхрањују бунтовнике. Најужаснија ствар при том није то што ће нечије срце препући—срца су за то и створена да пуцају—него што се срце претвара у камен.

Живот за друге с тим да је то одређена, свесна сврха, то није била Христова наука. То није била основа његове науке. Кад Он каже: „Праштајте својим непријатељима“, Он то не каже због немржње. И кад позива младића: „Продај све што имаш и подај сиромасима“, Он при том не мисли о стању сиромаша, него о души младића коју је богатство упропастило.

Христос, у ствари, ничему нас не поучава, али доласком у додир с њим ми постајемо нешто.

ПЕСНИЦИ У ЖИВОТУ

Како се оженио песник Дис

ПОЛИТИКА од 22-III-1931 г. донела је занимљиву анегдоту из живота Војислава Ј. Илића; ми је преписујемо за своје читаоце који не читају Политику.

БЕЛА ВРАНА

У последњем броју „Летописа матице српске“ објављује В. С. — Зоровавељ занимљив разговор са г-ђом Петковић, у-

довицом песника Владислава Петковића — Диса. Он, између осталог, саопштава:

Посетити г-ђу Дис, значи бити у друштву једне од наших најзанимљивијих књижевних епоха. Ванредно приступачна, ванредно уоквирена култом књижевне лепоте, козер какав се само може пожелети госпођа Дис природношћу своје културе невероватно потсећа на оне сјајне француске даме из чијих је салона много што шта драгоценог прешло у историју књижевности. Она нема салон: њено ремек дело је њен синчић Мутимир. Али та два ведра црнураста бића сјајан су пример о цивилизаторским последицама оне наше књижевне боџије којој се тако пренагљено и тако безобзирно одрицало свако дејство у лепоти, у доброту.

„Ах Дис! Да вам о њему причам?!... Као да је све то било јуче, а ја о њему да сам чула прекјуче. Међутим, наше прво познанство десило се 1911 године. Једна од мојих најбољих другарица била је гца Смиља Ђаковићева. Та паметна девојка читала је и радила много, и било из читања било из виђења познавала је све тадашње наше књижевнике. И једнога дана она ми рече:

— Да те упознам с Дисом?

— Та шта ће ми он!...

— Забога, то је сјајан човек! Капут му је ужасно мастан, али му је кошуља бела као снег!...

— Па, добро упознај ме!...

И заиста то је био чудан човек. Мени је било 18, а њему 32 године, и по тадашњем обичају после упознавања упутисмо се у шетњу до Калемегдана. Успут ме једнако запиткивао, те да ли сам читала ово, те да ли сам читала оно.

— Та докле ћете ме преслишавати! — одговорих ја. Но по целом његовом понашању осетила сам да се јако заинтересовао за мене. Али ја сам имала кавалере мога жанра, и он ме је испрва интересовао само као Дис. Но кад се та прва шетња већ приближавала крају, он ће тек рећи:

— Хајдемо на њевапчиће!

— Јесте ли при себи! — узвикнух ја. Јер у то предратно доба сматрало се за највећи скандал да једна млада девојка сама с кавалером уђе у кафану да једе и пије. Но за безазле-

ног Диса то је било тако просто и природно.

После те шетње Дис ме је свакодневно сретао и прилазио и ја сам полако почела да се прилагођавам његовим душевним врлинама.

Једнога дана он ме упита:

— А да ли ме волите?

— Па онако!

— Само онако!... Јер тих дана првога познанства ја сам Диса волела само као песника, али као мушкарац некако ми је тешко ишао у главу. Па ипак, убрзо су дошла времена и ја сам га пуно заволела.

И једног радног септембарског дана решисмо да се венчамо. Девер је имао да буде Душан Поповић, тада на гласу социјалиста; кум и стари сват г. г. др. Милан Гавриловић, дипломата и Радоје Јанковић, тада официр. Радоје Јанковић који је био врло отмен човек препоручи да се сви што боље обучемо: Гавриловићу рече да му не долази без „фрака и клака“. Радоје је тада дошао у парадној униформи, Гавриловић у жакету, а ја и Дис у обичном оделу. Имала сам сукњу и блузу.

И свадба крену.

Управо, угурасмо се у први трамвај.

Кад стигосмо код кафане „Три листа“, Дис нагло скочи из трамваја.

— Куд ћеш? — повикаше кумови.

— Заборавио сам вино за ручак! Сад ћу ја!...

Свадба продужи да се труцка трамвајем, али како сам ја имала страховиту кијавицу, то на првој станици и ја искочих.

— Куд ћеш? повикаше опет кумови.

— Заборавила сам марамицу! Сад ћу ја!...

И пошто сам у првој радњи купила марамице, ја се од једном сетих најважније ствари и повиках:

— Венац!...

— Какав венац? — упита зачуђено момак из радње.

— Та за венчање, забога! Ја сам млада!...

И пошто сам се била снабдела тим најпрешнијим стварима, пешице се упутих у цркву Св. Марка на чијем су прагу стајали кумови с изразом очигледне забринутости.

— Где је Дис? — повикаше.

— Попишманио се! — одговорих ја.

— Та, кумо, не терај шалу! Поп најозбиљније чека, рече Гавриловић.

После извесног времена појавио се Дис и ми сви заједнички ступисмо у цркву. И венчање отпоче. Обред је вршио неки стари добри прота, па ће нам тек једног тренутка рећи:

— Дајте прстење!

— И ју! Заборавила сам! — повиках ја.

Тренутак је био критичан. Милан Гавриловић, који је важио за прибраног човека, зашуста својим кишобраном и елегантно пружи руку у правцу свештеника, рекавши:

— А може ли ова гума од амрела место прстена?

— Не! Само метални! — одговори добри прота.

Шта сад да се ради! Но ја се брзо окретох, истрчах из цркве и прву жену коју сретох запитах:

— Имате ли прстен!

— Имам!...

— Дајте ми га, молим вас!

— Та, како да вам дам!

— Ма, забога, венчавам се! Позајмите ми га само за тренутак!

И та добра непозната жена скиде свој прстен који је, ето, везао Дису и мене. Иста жена била је и наша једина публика. Најзад били смо венчани по свима правилима православне вере, те весело кренусмо из цркве. И таман ми излазимо, кад у сустрет иде девер — Душан Поповић. Како је био кратковид марамицом протрља цвикер, па кад се увери да смо то ми он рече:

— Та свему је крив будилник! Нисам видео на време да устанем а ленштине оне нису ме пробудиле!

После венчања сви одосмо у кафану „Лондон“ на кафу а кад седосмо ја рекох;

— И ви сте ми неки! Вајна сам млада, а ни цветка немам!

На То Милан Гавриловић скочи приђе телефону и пошто је добио везу с цвећарском радњом повика:

— Букет цвећа фијакером да се донесе у „Лондон“. Галоп!...

Био је то радни дан те после кафе сви се упутише кан-

целаријама. Састали смо се опет о ручку, па су кумови опет отишли на дужност. Ја и Дис пак цело по подне играли смо домина, и како сам ја добила он ми рече:

— Млада ме кошта 12 гроша!...

Увече је Душан Поповић приредио вечеру у тадашњем социјалистичком дому, а већ сутрадан Дис и ја смо заједнички корачали кроз живот.“

Женидба Војислава Ј. Илића

Војислав се два пута женио. Први пут кад му је било 18 година узео је Тијану, шеснаестогодишњу кћер Ђуре Јакшића. То је венчање било сасвим боемско. Просто је довео једно јутро младу у кућу свога оца и поверио се мајци Смиљани, јер оцу није смео изићи на очи, докле год мати није интервенисала и припремила оца Јову, старог песника. Тај је посао свршен без компликација. Није било тешко, кад се тичало љубави и младићког заноса, одобровољити Јову Илића. Али, кад Војиславу умре Тијана и он остаде удовац, науми после неког времена, а по наговору свога оца, да се понова ожени. Е та друга женидба стала га је доста мука и умало што не направи дипломатски заплет између Аустрије и Србије, а тада су баш те две државе биле у добрим односима.

Кућа Илића била је у Београдској Палилули у близини болнице где је био на служби неко време лекарски помоћник Јован Филиповић из Вршца, а доцније лекар у Госпођинцима у Срему. Упознали су се Илићи са њиме, а они се упознавали и у кућу уводили сваког брата Србина и Словена са оне стране и Дунава и Саве и Дрине. Војислав се упознао са Зорком, ћерком Филиповића. Од познанства прешло се на симпатије између њих, док најзад није дошло до прошевине. Званична прошевина била је у Госпођинцима, па ће тамо и свадба бити. Прошевина је била скоро боемска и то је једна засебна анегодта, али за свадбу се спремало да буде права господска и достојанствена у толико пре што су у Госпођинцима били добро познати и Војислав и Драгутин и цела песничка кућа Илића. И била би свадба, са коју се спремало, величанствена

и достојанствена да је само не помути мало Војислав својом нарави весељака и пргавог човека.

У августу 1888 године спремали се кићени сватови, спремали се да се оките и „наките“ што боље могу. Војислав са некима оду унапред у Нови Сад да припреми раније све што треба, а у суботу изјутра кретоше лађом званице из Београда. Међу овима су били: Милица, сестра Војисављева, брат му Жарко, (Драгутин је био у емиграцији), Милорад Митровић, песник, Марко Николић, новинар (сарадник „Дневног листа“), Жика Аћимовић, судија као девер и још неколицина.

Да би свадба била интересантнија сетра му Милица дошла је одевена србијанском ношњом — фустан, либаде и бисерни тепелук са гранама.

Стасита и лепа и са том ношњом свратила је пажњу свију кад је стигла у Нови Сад. Милорад Митровић и Жарко Илијћ, не ради пропаганде, већ, онако, из одушевљења обукли су шумадијска одела, кол'ко тек да допуне србијанску ношњу. Наравно, како они нису имали такве костиме узели су их на послугу из гардеробе Народног позоришта.

Војислав је госте сачекао на обали са неколико званица из Новог Сада. Намерни су били да одмах продуже за Госпођинце те да весеље почне још уочи свадбе, али гости из Београда донесоше глас да има још званица које су задоцниле, па ће стићи касније и реше да у Новом Саду сачекају до пред вече заостале госте из Београда. Дабоме, није се могло чекати на улици, него кретоше код „Беле Лађе“ — да се поткрепе и освеже чекајући остале.

И весеље поче. Младожења је предводио. Нађоше се и свирци. „Бела Лађа“ пуна, које свадбених сваница, које познаника из Новог Сада и обична радознала света, који је посматрао са уживањем како се „сервијански“ сватови веселе. А весеље је текло живо, одушевљено. Звечале су чаше, орила се песма. Али у неко доба кад се „накитише“ — кићени сватови и кад винце удари у лице пређоше на србијанске и патриотске песме, а Војислав је увек предводио. Није могло другачије ни бити кад се жени творац песме „На Вардару“, кад се жени један соко из песничке куће Илијћа, која је дуги низ година била чувена — од Солуна до Беча — својим песни

штвом и својим патриотизмом.

У општем одушевљењу нису изостали ни узвици: Живела Србија! Живели Јужни Словени.

У сред бучног весеља умеша се од некуд градоначелник који стави примедбу на то крупно весеље.

— Женим се! узвикује Војислав.

— Шта женим се! Знам ја тебе... поче градоначелник.

Ко зна шта је човек мислио и шта је хтео да каже, али пргавоме песнику плану поглед, управи се Војислав и одјекну снажно шљис...

Градоначелнику поцрвени образ.

Стаде весеље, умуче и песма и свирка. Узбуљеше се сватови, запрепастише се свирци, а и како не би „кад су господин градоначелник добили шамар.“

Градоначелник позва стражаре. Сватови се ускомешаше и били су орни да следују примеру ђувегије и да заметну кавгу, али их Војислав умири и пође сам мирно у затвор и то баш у суботу уочи недеље, уочи венчања.

Згледаше се сватови. Куд ће сад без младожење? Нит' су пристали да иду млади у Госпођинце без ђувегије, нит' да се врате у Београд и без младе и без младожење, а венчање је сутра изјутра! Кумили су и молили, извињавали песника и весељака, интервенисали су и неки Новосађани, али узаман; а ноћ већ пада, одавно су требали сватови да буду у Госпођинцима где их нестрпљиво очекују и ваљ'да се већ ишчуђавају закашњењу. Мислише ојађени сватови и смислише. Сетише се моћног уредника „Отаџбине“ чији је ревносни сарадник Војислав, сетише се Владана Ђорђевића и послаше хитну депешу. Оде телеграм за Београд а гости остадоше код „Беле Лађе“, тужни као да су они ухапшени, а не младожења. Владан је схватио сву тежину и трагикомедију момента и оде аустријском посланику. И док су гости чамили код „Беле Лађе“ полете хитна депеша из Београда Бечу.

Око два сата у рано јутро свете недеље стиже у Нови Сад телеграм из Беча и Војислава пустише из затвора. Он— право у „Белу Лађу“, сачека га „туш“, грљење и љубљење, а затим одмах похиташе у Госпођинце — млади. Стигли су ипак на време и сачекани великим одушевљењем. Да се о-

правдају што су задоцнили, објавише шта је било са градоначелником. Сад тек наступи зло. Кад је невеста чула какав је младожења — не хте на венчање. Војислав се умудрио и ћути. Лако му је било објаснити се са градоначелником, али са младом пред венчањем — то не иде!

— Куме и моле сви редом, причала ми уважена госпођа Зорка, сви сем Воје, а ја се узјогунила па нећу. Кад он зна да се туче и иде у затвор на сам дан венчања, шта ли ће тек после бити, зар из хапса у цркву! Моле и моји, моле и његови. Време пролази, дође већ и подне, а ја нећу, па нећу.

Ускомешали се сватови, ускомешало се цело Госпођинце, а попа у цркви чека, чека да се млада реши. Кад нико није успео да приволе младу ето ти у подне и самог попа.

— Слушај кћери, ја чекам, али ја могу само до пола један да венчавам, а после затварам цркву и онда — беше му, рече јој поп.

Те су речи игледа освестиле и преплашиле младу да не изгуби венчање, и Војислава, јар му је већ познала нарав, те обриса сузне очи и пође с девером у цркву, а за њом сватови.

Стари Јова Илијћ кад је чуо шта је било само је одмахивао главом.

В. Пуљевић“

ЈУГ У НАРОДНОЈ ПЕСМИ

Кадан бела Тодора и Илија делија

*'Ајде, што је врева во горното мале?
 Да не ми је Денина мајка умрела? —
 Ај, не ми била Денина мајка умрела,
 А шук ми биле до шри Срби од кула.
 Слуга им служиш кадан бела Тодора.
 — Здрав, здрав ми си, кадан бела Тодоро!
 „Ај, здравје не имал, млад Илија делија,
 Зашто љубиш друга љуба од мене?“ —
 — Ако љубим друга љуба од тебе
 Пукнала ми брза коња под мене . . .*

„Ај, не клни се, млад Илија делија
Не клни се, верба немаш ти“.
— Ако љубим друга љуба од тебе,
Пукнало ми машко дете до мене.
„Пукнале ти двете очи на тебе
Зашто ваќаш машко дете на клетва?“...

Забележно:
Момчило Д. Илиќ

Дотекла вода студена . . .

Дотекла вода студена,
од високата планина,
Оф, аман, во Јанината градина.
Во градината бел шатор,
под шатор Јанина мајка.
Тука је Јана викаше:
„Ела си, Јано, под шатор,
Ѓилимо да го доткајиш.
Цврсто да го доведиш.“ —
— Постој, мајко почекај:
Да видам по друм што врви.
На сива коња вјаваше,
на шикло седло седеше,
на узенџији стојеше,
перчето му се вејеше,
лицето му се гледеше,
Од лице сонце светеше,
Од заби бисер ронеше.
Ако је наше нашинче,
Чекај ме, мајко, довече.
Ако је шуѓо шуѓинче,
чекај ме, мајко, в' година,
со машко дете на раце. —

Забележно:
Момир П. Јездиќ

Ратка се турчи . . .

Ратка на мајка велеше:
„Мајко ле, стара мајко ле,
Јас ќе се турчам, потурчам
За едно младо снаивче.“
Мајка на Ратка велеше:
„Де ђиди, ћерко Ратко ле,
Немој да се турчиш, потурчиш,
Турцише вера немаја,
Турцише закон немаја,
Турцише крст ми не знаја“ . . .
Ратка је мајка не почу:
Во четврток ми Ратка побегна,
А во петок је Ратка венчаја,
Во саботата Ратка почина.
Стана ми Ратка рано во недела,
Месила и ми оиекла;
Ошиде Ратка на сено,
И незини другачки ојдоја на вода,
Од вода идеја и песни пејеја,
До иладнина Ратка брала и се смејала,
Од иладнина брала и плакала:
„Оф леле, Боже, до Бога
Зашто се турчиф, потурчиф,
Зашто је мајка не почуф?“ . . .

Забележно:
Донче Б. Талевиќ

У КЉУНУ**Борџе Глумач:****Светле тишине**

Београд, 1931 г.

...„За њих су празни звуци биле све моје речи,
И ниједна песма добра није.
Али ко може понор да заспе и својом руком да спречи
Да врело не шикне и на светло не избије?“

До *Светлих тишина* ја нисам волео Глумчеву поезију. Ретко сам је читао, а и кад сам то чинио учинила ми се краткога даха и имао сам утисак да газим по корама куваних бундева. (Поређење неукусно али потпуно адекватно утиску). Још ми се учињало да он пева из главе а не из срца, да кроји и прекраја, да сецка, анализира и израчунава, као математичар. Али утисак који имам после *Светлих тишина* нагони ме да своје мишљење, у многоме, коригирам у Глумчеву корист. Он се са да показује као песник и фини уметник. Сада кад га читам не чини ми се више да је математичар. Стихови су течни, нови и, што бих желео да подвучем, са нотом нетенденциозне социјалности:

„Боже, наш брат је онај ко и последњу кору хлеба с нама поделити жели,
Стрепи у нашем страху, у болу нашем пати,
И у нашој радости с нама се радује и искрено весели,
И коме можемо увек свој осмех, сузу и свој сан дати.

И сад док мењава звијди и снежне сметова носи
Сетимо се на сироче озебло што гладно починак иште,
На немоћну старачку руку што дрхтаво милостињу проси,
И на све без крова што траже узалуд топло огњиште“...

Кроз ову социјалност, не ретко, долазе до израза мисли и осећања која никако нису ни плића ни мање хумана од мисли и осећања философа хришћанства:

„Треба пружити руку помирења оном ко се на нас каменом баци!
 Ко презре мржњу живот ће уздићи, а себе понизити неће.
 Све се уплело у наше дане: и боје и звуци и голубињи облаци,
 Па ко прихвати крст туђи на својим плећима и свој спас понеће“.

Или, кад је реч о просјаку у бадњој ноћи:

„У зраку певају звона. Улице у ноћ иду...
 Ноћас ће на свака врата радост закуцати!
 Пролазнице, стани и на промрзли длан спусти даром љубав,
 Јер сиће ли Господ, уз њега ће на снегу сву ноћ остати.“

Господин Глумац не гаји љубав само према људима. Има он
 ње, чак можда много више, и према птицама и биљу:

„Јесте, чедо! Бог нам са неба радост и срећу дели;
 Најпре се збрине за птице, заштити дрвеће и клице,
 А онда распе снег да се као радост земљом забели“...

Па:

„Волим отићи у гору, обићи жуборе врела;
 Предати понору тугу, а радост тици у лету;
 Слазити сам низ стрмен испод столетних јела,
 И бити брат плашљивој срњи и шумском, мирисном цвету“.

Или:

„Бежим од света и ходим светлом тишином гора...
 ... Како је лепо наслонити се, ко на друга, на дебло бора“...

И, најзад:

„Да ми је опет, ко некад, отићи далеко од сваке вреве,
 Далеко од туђих очију и шумне буке града,
 Па наслонити срце дрхтаво на трепераве круне цвећа
 И сав се предати светлим пејсажима поља и ливада“.

Наводити још није потребно. Досадањим наводима посведочило
 се тврђење да је г. Глумац уметник који и може и уме и треба
 да се ода и социјалној поезији. Из његових уста она ће увек
 бити искрена јер не иде за ефектом и није поза као у неких
 млађих што свако јутро попију пола литра беле кафе и до
 ручка поједу бар десет сандвича а певају о неком другарству
 и братству са онима што носе на леђима **Р**.

Топлица М. Савић

ЧЕПРКАЊЕ**ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ:**

„Зелени витез“

У поезији, као и у животу, боље пролазе они што са странпутица погоде на прави пут. Увек се такви бодре и потстичу, не би ли даље, сад правим путем, дотерали. Са добрима већ ствар, по њих, горе стоји. Од њих се тражи стално боље, увек даље и увек право...

Када се појавила прва збирка („Песме“, 1924“) песама г-це Десанке Максимовић, сви су се сложили у томе да су те песме врло добре, и да је Максимовићева најталентованија жена-писац, у нас. Већ код друге збирке („Врш детињства, 1927), нашло се скептика који су тврдили да ова збирка, квалитативно, једва ако потврђује домет прве...

Пред нама је сад трећа збирка песама — „Зелени витез“, 1930 — г-це Максимовић.

Све песме ове збирке подељене су на три циклуса: „Зелени витез“, „Молитва богумилова“ и „У смрт од разлицијех“.

Први циклус могао би се, можда с више смисла, звати и *Љубав и Бол*, јер сав је — „Љубв којој се не зна узрок, ни час зачетка, љубав кружна: без краја и почетка“; љубав што „збиље претвара у чаролије“, љубав због које „осмех сине и суза се пролије“ и — Бол, бол против кога „не помажу ни истине вечне, ни утешне лажи“, бол што „нити у дан бива мањи, нити у ноћ блажи“... А између ово двоје нешто среће, овако схваћене:

„Не мерим више време на сате,
ни по сунчевом врелом ходу:
дан ми је кад његове очи се врате,
и ноћ кад поново од мене оду.

Не мерим срећу смехом ни тиме
да ли је чежња моја од његове јача,
Срећа је мени кад болно ћутим с њиме,
и кад нам срца бију ритмом плача“.

(Срећа, 15)

У другом циклусу („Молитва богумилова“), који је сав добар, свакако најлепша песма и молитва најпростија је

„О, Боже, послушај и мене,
што не знам светаца житије,
и не познајем тропаре
ни побожне песме литије,
па ороси свенуле шаре
по ливадама зеленим....

Дарежљиву руку своју
пружи нам и положи је
по винограду и воћу.
У славу милости божије
земља мирише ноћу“.

(Литија, 59)

Трећи циклус готово сав је из удесних, судбинских песама, од којих је најбоља:

„Убогом сељаку с планине
син ноћас погибе од грома;
огањ небесне ватре
у прах га претвори и сатре,
далеко од села и дома.

Кад прах у земљу закопаше
и крст урезаше у камену,
тужан глас очев се подиже:
„Чеках да се снагом опаше,
да ми старцу пружа замену.
Зар може Господ ужасније
ранити срце очиње!“

Прозборише сеоске старице:
„Дан раније или касније,

све у земљу свршава и почиње;
сви смо из праха постали.

Губе синове царице,
на земљи нису остали
ни богати ни сиромаси.
Не хули љуто на бога
да не чују те некрсти“

И сељак за сељаком побожно
на ове речи се прекрсти“.

(Над прахом, 73)

Овим досада није можда речена ни трећина мотива г-це Максимовић. Код ње „јесен, као бол, стиже рано“, и тад „све грче бива на души“; код ње се чезне „за снеговима што негде далеко се топе, где нико своје није носио стопе“; овде „човек пун је двоумља“ а песника „вера боли колико и сумња“; овде се „од истина не живи“; овде „човек низ оштро камење пада као самоубица“, „месец се рађа небу посред ума“, „ноћ мрак у очи и страх у срце наспе“, а има и тренутака кад се чини „као да ће цело биће у сузу да ка-не“; овде „љубав умире и опет се уздиже, млада као пролеће“...

Да би још часније носила име врло доброг версификатора г-ца Десанка Максимовић, истина ређе, прави овакве сликове: *клизе—близе; пању—спању; самоћом—ноћом; дањом—пушањом*. Затим врло често, варирајући само у падежу и броју, сликује *шл(е)о и зло*, али, у накнаду за то има и оваких сликова: *кудеље—удеље; нишан—кишан и голубије—уби је*.

Топлица М. Савић

СА СЕДАЛА

Пролеће и Борис (Јованчевић)

Кад први пут читате Борисове песме учине вам се обичне. Учине вам се гомила речи. Већ други пут то мишљење корегирате у Борисову корист: те речи добију и неки смисао, а приликом трећег читања почињете да ветујете да без многих од њих те песме не би биле лепе.

Барис је песник. Искрен и нежан. Обадвоје можда и сувише. Борис је песник чије песме неће ући у антологије (мислим на оне по рецепту Богдана Поповића), али ће их, изван антологија, извесни људи читати радије но песме из антологије.

Борис има лепих, једрих поређења али их, из лености да пронађе друга таква, често употребљава те, с песме на песму, ослабе и постану обична.

Мене лично необично интересује наредна Борисова збирка. Хтео бих да се уверени колико сам о њему погодио и да видим докле ће се пењати број његових љубавница. (Сада их је пет: Злата, Тица, Вишња, Звезда и Радослава).

Новица А. Вучинић: *Видици*

(И кад не бих знао погодио бих да је г. Вучинић ђак, јер само ђакима истрајности да у стихове сложи особине које нема девојка коју воли, и само ђак може туђим јецајима да оплаче оно што није изгубио, јер није ни имао.)

И овом приликом потврдило се да љубавна песма није за оне у клуци. Пре свега није зато што они ретко кад и доживе праву љубав, него воле и изражавају то речима које изгледају бесмислене чак и њиховим „идеалима“ који су, скоро без уззетака, за песму, глупи. Девојка која није неко крмељиво маче младићу који је воли, и о томе пише песме, креснуће ону Шантићеву:

„Дођи, чекаћу те! У часима тијем,
Кад на груди моје приљубиш се чвршће,
Осјетиш ли, драга, да ми т'јело дршће,
И да силно горим огњевима свијем;

Тада вјеруј мени, и не питај више!
 Јер истинска љубав за ријечи не зна;
 Она само пламти, силва, неопрезна,
 Нити мари, прага, да стихове пише.“

Господин Вучинић, још увек, слику плаћа данак: Он ће, ако треба, за косу рећи да је „плаха“ само да би нашао слик за „маха“, он ће пронаћи да је именица „трен“ женскога рода само да би је срочио с „њен“, и т. д. Они што пишу или су писали стихове опростиће му. Због њих и ја попуштам. Примићу и то да, понекад, због рока, мисао остане неједнака у дубини и поткресана у висини, али г. Вучинић и у степској ширини прозе говори како се не говори: у његовој поезији звезде су „разигране“, сунце је „минотоно“ и драгине груди пружају „дебели хлад“. Не слажем се с њим да сунце уопште има душе, (сетите се јула кад оно, што рекао Глумац— „Светлим стрелама гађа“, или кад, за позних слана, и курјак проплаче о његовом изгреву), а и кад би је имало, та никако не може бити „младалачка“...

У поезији г. Вучинића има и добрих песама. То су, делом: „Закон живоша“, „Позно сазнање“, „Промашен сан“, „Чезња“ и цела „Визија“.

„Видици г. Вучинића нису видни. Да то постану може учинити само читање.

Сенке наше младости од Предрага П. Раденковића и Василија И. Лацковића су једна готово симпатична књижица двојице „непознатих и непризнатих“. Први, у прози, обрађује неколико општих тема и на општи начин. Неке од тих ствари (*Невера, Љубав и Живот*) обећавају добру причу, дабоме, под условом да се „сенка“ нешто сузи и постане гушћа. Скица *Човек* као да је извадак из врло прозаичног писма.

Г. П. Раденковић треба да избегава поређења ове естетске вредности: „косе црње од ноћи“, „леп као Парис“, „величанствен као краљ“, и да се реши овако грубих погрешака: „доћи у твој великом граду“ и „очи црне и крупне (м. крупне и црне) као угарак“.

Г. Василије Лацковић, бар у овом тренутку, нема даха за шире песничко стварање. Оскудева у темама, али обрада му је добра и добро ће му доћи љубав према природи. Треба да

се преда животу да га овај обогати темама, и посматрању— да га ово научи изналажењу појединости — и читању, да би све ово могао и нама да пружи.

Смелост ове двојице правда предговор г. Бориса Јованчевића, предговор значајан не по ошроумности него по бездушном кључању у нескромност оних који у књижевности животаре од услуга и ради услуга.

Мисао од марта још једном уверава свакага да за њу није главно само име него, много више, ствар коју то име потписује. Поред својих сталних гостију (г. Погодина, Јелене Димитријевић и Слободана Поповића и његовог оца Б.Б.—вића) *Мисао* бројем за март учинила је леп гест према младима примајући под свој кров г. Добри Димитријевића, Б.Б. Лазаревића и Н. Карановића, чији је *Каилар Зеџ* изврстан. Чланци г. Сл. Поповића (*Прилози психологији сеоске младежи*) и г. А. Шмауса (*Данашња немачка наука о књижевности*) претстављају, нарочито г. Поповићев, леп напредак наше младе науке.

Мисао је, ма колико то не било право онима око *С.К. Гласника*, у овоме часу, „најкњижевнији наш часопис и најбоље уређиван“.

Српски књижевни гласник свескама за март постигао је две ствари: прилозима о Достојевском и „достојевштину“ у првом броју одужио се и према Достојевском и према свима који овога воле, али другим својим бројем, због песама г. Ранка Младеновића и Момчила Настасијевића, приближио се онима из *Немогућег*. Заслужују симпатије и пажњу: Г-ца Десанка Максимовић због песме *Умор*, г. Јаша Продановић због чланка *Самоубиства у народној поезији* и г. Милан В. Богдановић због нешто закаснеле и математички фомулисане оцене о *Трокошуљнику*.

Јужни преглед за фебруар прилозима г. г. Трифуна Ђукића (чијој *Залеђеној Сузи* не треба да су затворена врата ниједне антологије) Ђорђа Глумца, П. Митропана, Вукајла Кукаља, Мих.

Б. Станковића и обилатим белешкама на крају показао је да није *увек и само Јужни Преглед*. Бројем од марта, који је у свему од фебруарског богатији, он ово подвлачи црвеним.

Кришика за март доноси добре ствари. Чланак г. К. Н. Милутиновића показује да овај господин све више улази у наш језик и стил. *Афоризми о моди и модерности* г. Марка Царанису богзна шта афористички и модерно. *Басна* г. Ђукића изврсна. Исто и *Две љубави* г. П. С. Петревића. Од песама заслужују читавање *Можда је то срећа* г. Р. Драгутиновића и *Религија* Воркапића. Чудимо се Госпођици *Полексији* да већ не увиђа да поезија није за њу. Игор Северјанин имао је срећу да га г. К. Тарановски лоше преведе. Остало у *Кришици* само илуструје са колико воље и смисла успева тај часопис да приговори свему и одговори свачијим приговорима.

Наша Искра у шуми омладинских часописа нема можда најлепше гране, али зато има здрав и далекосежан корен. И сокови које овај упија из душа младих даће, временом, и стаблу и гранама и садржајнији и лепши облик.

Недаће с каквим се *Наша Искра* бори неупоредиве су. Њен одговорни уредник, баш због ње, замерио се једном господину и овај га, благодарећи положају на коме је, премести у Бијело Поље. Мислио је да ће тако угасити *Искру*, али се она, само ражцарана овим, још више распламтела и блеснула оком и душом омладине целе Југославије...

Нека њени сарадници и не постану књижевници, неки се њеном уреднику и не чине овације, али *Културни историчар* неће бити објективан ако досадање и будуће *Искрине* напоре не подвуче као искрену и поштену намеру учинити корак напред ка зближењу.

Топлица М. Савић

ПАВИРЧЕЊЕ

Кнут Хамсун опет је, под старост, проговорио. Седи старац недавно је довршио *Светску Лушлицу*, роман који је упоредо с оригиналом, штампан, као превод, и на неколико туђих језика. „Сва књига потсећа на јесењу кишу: тихо, споро, тремо, скоро монотono као капљице воде, теку догађаји у роману, кап по кап, неисцрпно, без краја. Ту се сусрећете са малим радостима и големим невољама малих људи. Живот онакав какав је. И ако се свака реч вади из речника реализма, ипак цело дело је низ лирских описа и, по мишљењу критике, ничим не изостаје иза осталих монументалних литеарних радова седега писца“.

Гете око жена. „Гетеово срце, ма колико било велико, имало је места увек само за једну жену. У његовом животу, жена је било доста, али то долази огуд, што је живео дуго и што му је срце дуго било младо.“

„Гете није освајач, он се с нежношћу, са игром приближава, он не отима, он чека љубав. Његове напуштене љубавнице биле су и доцније његове пријатељице. Он их обилази уда-те, радује се њиховој брачној срећи и милује њихову децу“. Последња његова љубав, у седамдесетчетвртој години, била је деветнаестогодишња Урлика фон Лефцо.

Љубав Гаврила Принципа. Хотећи да укаже на чињеницу да Принцип није мислио само на каму и бомбу него и на жене, г. Цветко Половић, у „Младој Босни“ пише „о љубави Гаврила Принципа“. Из његовог писања види се да Принципове љубави нису ни многобројне ни нарочито топле, у пркос годинама његовим, али за мене је од интереса и чини ми приличну пријатност сазнање да је г. Бранимир Ћосић лепушкаст и да је — учитељ.

Како и зашто се постаје писац? На нешто другчије постављено питање, у једном франсуском часопиту, г. Растко Петровић, у *Времену*, даје овакав коментар: „Види се да пи-

сац постаје највише зато што је то хлеб који, и ако оскудан, може се зарадити без нарочитих претходних припрема и без борбе... Други постају писцима из потребе да се диференцирају. У извесним годинама узраста тешко је помирити се с мишљу да човек припада милионима анонимних бића који сачињавају друштва. Потреба да се истакне, да се привуче на себе пажња, да се има изванредан углед, не одвише велики или бучан углед, већ који би харминично ишао са имовним стањем, друштвеним положајем, начином одевања, определили многе да се у слободном времену баве списатељством. Други пишу и објављују своју прву ствар чак и са много мање разлога. Савршено незаинтересовано, они је пишу са наклоношћу и пријатношћу којом би играли партију шаха, или ишли на какву утакмицу. Објављују је што их неко други на то натера, али не виде да се тиме нешто нарочито ангажују.

Затим долазе они чији се огромни инстинкт за самоодржањем трансформирао у непојмљиву жудњу за славом која их бар унеколико може продужити после смрти... Њима није потребан углед већ слава. Они улазе у науку не да би разумели универзум већ да би отели од њега какво откриће које ће заувек носити њино име. Ако уђу у књижевност њихов улазак је груб и очајан.

Један од оних који постају писатели, пре но што је прву реч објавио, написао је огроман број других. Од раног детињства радио на њима или мислио о њима. Они се нису никад одлучивали, нису се никад питали шта би могли бити, толико је то већ судбоносно у њима било одређено. Они су корачали, дисали, јели и писали. То су они у којима је нагон за мисаону креацију апсолутан.

Најзад, последња је група оних који не би постали писцима да једнога дана нису дошли до сазнања да је потребно да нешто саопште а да је за то најподеснија писана реч. Они су садржавали у себи једну науку мисаоности и живљења, веровали су да је корисно, у било коме смислу, да је саопште путем писане речи другим јединкама човечанства. Једино тако они су решили да јој прибегну. Нису почели да пишу ни ради какве потребе за писањем, ни да би од тога живели,

нити из каквог другог користољубља. Почели су да пишу јер су имали нешто да кажу, а када кажу шта имају, они ћуте до идуће прилике“.

Пеција и-капама. Полишка од 22 марта доноси једну Пецијину причу-„Капама“. На четири пуна ступца Пеција се присећа и ишчуђава шта је то - капама, а ово је, признаћете, мало чудно кад се зна да је он - шумарски инспектор.

Старци ако „Цвијете Зузорић“. Да и старци греше за нас ни пре није била тајна, али да имају куражи да се овако тупаво испричавају — нисмо знали. Док се, због симпатија које гаји према Чаплину, за „Шарлову женидбу“ мислило да је дело г. Милана Богдановића, она је била и писмена и жива и подесна за приказивање, али кад се сазнало да је то дело Илића-Јеје, она је одједном постала и неписмена и за позорницу немогућа, јер Јеја није члан Пен Клуба и не сме да успе...

Докле ћемо у литератури трпети корупцију и протекцију? Није ли већ време да се *шестим даном* некога месеца и одавде протерају.

„Правда“ субшом. Право је уживање суботом читати „Правду“. Њена књижевна страна тога дана читаоцу пружи широке књижевне информације и, рубриком „У последњем часу“, ретку прилику да се сит, и здраво насмеје нездравости књижевног живота у нас. Да необавештени не би помислили да „Бела Врана“ на овај начин хоће да задужи „Правду“, ја ћу, из исечака, цитирати нешто. На пример: *„Нове теме за књижевне конкурсе“*.—Сазнавши да је „Цвијета Зузорић“ наградила на своме конкурсџ комад „Шарлова женидба“, учесници књижевних конкурса одржали су ванредну седницу и донели ову одлуку:

Да се у будуће на конкурсе упућују само дела из живота филмских глумаца. Препоручују се следеће теме: 1. Развод Грете Гарбо. 2. Рођење Бастер Китона. 3. Детињство Поле

Негри (драма из прве половине прошлог века). 4. Осмех млађане Мери Пигфорд. 5. Харолд Лојдов губитак на берзи“... и т. д.

Или: „Књижевна објава“: Овим позивам књижевне и некњижевне критичаре да у року од петнаест дана прикажу моју најновију и — нека се то запамти! — не последњу књигу „Опатијска мадона“. Ако неко од критичара не поступи по овоме, сматраћу га за непријатеља књижевности. — *Никола Трајковић*, списатељ овдашњи. *Напомена*: Приказ може да буде и неповољан. Главно је — нека се пише!“

И — „Коњаник који се спотакао“. — После искуства са својим „Четвртим коњаником“, који је трабао да прескочи преко „Цвијетине“ награде, али се спотакао, г. Бранко Ђукић одлучио је да у будуће штампа само своје слабије песме, а да боље упућује на књижевне конкурсе.“

Настави ли како је започео, г. Ранко Младеновић учиниће да останемо без њега: јесенас се беше „уснама ухватио за ветар“ тако чврсто да га умало не однесе. Сад, опет, пронашао да се „месец уплашио од вечности“ (види *С. К. Гласник* од 16 марта), а ја бих рекао да се, и ако можда није сомнабул, г. Ранко Младеновић уплашио месеца па булазни како му део по део опада с главе...

Ко зна да до идућег броја *С. К. Гласника* г. Ранко Младеновића не измисли какву ракетлу која ће га бацати до Марса или које друге планете, те би га, као несташно дете, требало привезати за земљу или га послати у какав манастир (рецимо св. Роман код Алексинца).

С овим би требало пожурити јер, разголићујући „монахиње драге“ и немилосрдно „злаћаним ножима“ кољући анђеле, г. Ранко може толико да наљути Бога да га ни у св. Роман не прими...

Г. Милан Грол назвао је господу око *Кришке* „напола кретенима“.

Мислим да није право мерио.

Sav Topli

Уредништво БЕЛЕ ВРАНЕ добило је на приказ:

Никола Трајковић:	<i>Опатијска Мадона,</i>
Ђорђе Глумац:	<i>Светле тишине,</i>
Благоје К. Ристић:	<i>Дах родне груди,</i>
Петар С. Петровић:	<i>Пуцањ из публике,</i>
Борис Јованчевић:	<i>Пролеће и Борис,</i>
Б. Ј. Текавец:	<i>Звек окова,</i>
Новица Вучинић:	<i>Видици,</i>
П. Раденковић и В. Лацковић:	<i>Сенке наше младосии,</i>
Бранислав Босић:	<i>Десет писаца и</i>
Растко Петровић:	<i>Људи говоре.</i>

Сваку књигу *Бела Врана* приказаће а о многим ће довести и подужу оцену.

Моле се писци и издавачи да шаљу своја издања на приказ а редакције свој лист у замену.

Бела Врана.

393

Рукописи, откуцани на машини или, само с једне стране, што читкије исписани, као и све остало, шаљу се:

Уредништву **БЕЛА ВРАНА**, Битољ, — Краља Петра 115.
Рукописи се не враћају.

БЕЛА ВРАНА прима у чланство и дописно чланство. Обични чланови плаћају 60 дин. годишње, добију чланску карту и часопис бесплатно. Дописни чланови добијају исто а плаћају 50 дин. (За легитимацију потребно је послати фотографију и 5 дин. у поштанским маркама).

БЕЛА ВРАНА је обећала свакога месеца издавати и по једно дело наших млађих писаца, али, досада, одзив је био слаб а приспела дела не одговарају условима издавања, зато се и опет младима ставља на знање да у **Белој Врани** могу наћи издавача за своја дела.

Ближа обавештења даје уредништво писменим путем.

Тражи се из сваког града бар по један дописни члан који би, у томе граду, претстављао **БЕЛУ ВРАНУ** и за њу примао и одабирао радове.

БЕЛА ВРАНА штампа се и растура у 3.000 примерака те је по- десна и за оглашавање. Огласи по споразуму.

БЕЛУ ВРАНУ издаје и издржава литерарна група **Бела Врана**.

Услед отсућности нашег сталног коректора, приликом слагања овог броја поткрале се извесне погрешке, те се моле читаоци да их исправе или, приликом читања, имају бар у виду:

На страни 6 (16 ред) стоји „модим“ а треба „модом“, и на истој страни (6 ред одоздо) стоји „нашњу“ а треба „ношњу“.

На страни 16 (3 ред одозго) стоји „вечерасмо“ а треба „вечерас смо“.

На страни 21 (12 ред одоздо) стоји „приближавао“ а треба „приближавало“.

На ст. 22 (17 р. одозго) стоји „петнајест“ а треба „петнаест“.

На страни 26 (15 ред одозго) између речи „да то“ изостало „је“. На истој страни (19 ред одозго) стоји „откралење“ а треба „откровење“.

На страни 29 (16 ред одозго) стоји „Он то не каже због немржње“ а треба „Он то не каже због непријатеља, него због нас самих, и због тога што је љубав лепша од мржње“.

Са исте стране белешку испред анегдоте о Дисовој же- рилби треба пренети на страну 33, пред тексто женидби Во- јислава Ј. Илића.

Ако читаоци пронађу још коју погрешку, која је умакла нашој пажњи, моле се да је сами исправе.

Бела Врана

Одговорни уредник: **ТОПЛИЦА М. САВИЋ**

Штампарија „Победа“ — Битољ.

